

ESPÀI DEL LLIBRE

Publicacions de les Comarques Centrals Valencianes

Número 2 • desembre del 2002 • 0'50 euros

EDITORIAL

Cal perseverar, perquè no se'ns regala res. I cal animar altres sectors socials perquè facen el mateix que nosaltres: que es comuniquen. Caldrà, també, superar l'exemple deformador dels sectors polítics que han tingut 'arrancada de rocí francès' però han realitzat una parada inexplicable en aquest afer de les Comarques Centrals Valencianes

Mentrestant, anem caminant. En aquest mateix número donem compte d'alguns esdeveniments significatius en la vida cultural de les nostres comarques: congressos d'estudis comarcals, jornades de sociolingüística, cursos universitaris i un llarg etcètera d'ocasions en què, des d'àmbits diferents (l'ensenyament, els arxius, la universitat, el món editorial, les organitzacions ecologistes...) ens trobem per conèixer-nos i treballar junts.

Un altre tema important és el dels premis literaris i d'investigació, els quals, en general, animen de forma notable el panorama creatiu i investigador, però que esdevenen insuficients per a una tasca sistemàtica i constant de suport als escriptors dels més diversos gèneres. Caldrà anar pensant en línies d'actuació que, més enllà d'activitats puntuals i locals, normalitzen l'àmbit cultural de les comarques centrals com a marc de relació i també com a objecte d'anàlisi. Alhora, hi ha el repte de donar entrada a les noves generacions de creadors, que hauran d'esforçar-se a ultrapassar i reptar, si cal, el molt sovint reduït cercle de patums institucionals.

De moment, la XIEC està concentrant els seus esforços a traure a la llum aquells escassos estudis sobre les CCV que existeixen a hores d'ara. També som conscients, no obstant, de la ingent tasca de divulgació del nostre espai geogràfic que encara resta per fer.

LA MUNTANYA

Les muntanyes de les Comarques Centrals pertanyen majorment al Sistema Bètic, si bé a l'extrem nord compareixen les estribacions més meridionals de la Serralada Ibèrica. La fita o punt d'encontre és una línia que uneix La Font de la Figuera, Montesa, Xàtiva i Tavernes de la Vallidigna; és la falla sud-valenciana, la qual té molt a veure amb els terratrèmols que ha patit aquest sector.

El sistema Bètic és un muntanyam geològicament jove, que es basteix sobre uns materials durs, com són els diferents tipus de calcaris. És per això que a les Comarques Centrals tenim unes muntanyes amb forts pendents i amb algunes cotes gens menyspreables, si més no tenint en compte la proximitat de la mar: Montcabrer 1.390 m, Serrella 1.361 m, Benicadell 1.104 m. Alguns pics esdevenen autèntiques torres de guaita sobre la Mediterrània, com el Mondúver amb 841 m, el Montgó amb 754 m, o Bèrnia que es deixa caure sobre la mar des de 1.129 m d'altitud. Estem davant d'un model paisatgístic pregonament mediterrani.

Les muntanyes de les Comarques Centrals conformen un relleu bastant abrupte i compacte, essent la tònica dominant del seu paisatge. Entre les alineacions muntanyenques, hi trobem valls de diferents formats i grandàries íntimament articulades. Aquestes valls han propiciat l'emplaçament d'importants nuclis habitats i és per on s'han traçat les principals vies de comunicació.

D'aquest paisatge s'han ocupat molts autors al llarg del temps en gèneres i registres ben diferents. Heus ací algunes referències que poden ajudar-nos a conèixer millor la muntanya de les Comarques Centrals Valencianes.

El medi físic

La muntanya des d'un punt de vista purament físic ha estat explicada per T. Rodríguez Estrella (1977) en *Síntesis geológica del Prebético de la provincia de Alicante*, i per A. Pulido Bosch en *Contribución al conocimiento de la hidrogeología del Prebético nororiental* (1979), tots dos editats pel Boletín Geológico y Minero; ambdós analitzen les estructures, la tectònica i els materials que conformen el nord de la Serralada Bètica, amb conclusions un xic diferents pel que fa subdivisions i límits del Sistema Bètic a les nostres terres.

Els espais naturals protegits han generat alguns títols com el de C. Mansanet sobre la Font Roja (1982), editat per l'Ajuntament d'Alcoi; l'estudi multidisciplinar sobre el Parc natural del Montgó (1991), editat per la Conselleria d'Administració Pública; el de *La Marjal de Pego-Oliva* de V. Urios, P. Donat i M.J. Viñals (1993), editat per l'IECMA. Aviat veurà la llum un estudi sobre els Espais naturals de les CC.CC. editat per la XIEC.

Dels títols sobre vegetació de gran abast territorial, cal anomenar la *Flora vascular y vegetación de la comarca de la Marina Alta* (1997) de R. Pérez Badia, editat per L'Institut de Cultura Juan Gil-Albert, i l'*Estudi botànic de la Vall d'Albaida (zona occidental)* (1994), d'A. Conca i F. García, editat per l'Ajuntament d'Ontinyent.

Edició: XIEC

President: Gabriel Garcia Frasset

Direcció: Jesús E. Alonso

Disseny i maquetació: Ximo Corts i Vicent Tormo

Secretaria: Carme Orengo (CEIC Alfons el Vell) i

Laura Garcia Domínguez (Arxiu Històric de la Ciutat de Gandia)

Equip de redacció: Josep Albinyana,

Joan Miquel Almela, Gonçal Benavent, Àngel Beneito,

Francesc-X Blay, Isabel Canet, Ximo Corts,

Juli Fenollar, Maria Josep Escrivà, Pau Lagunas,

Ferran Lliso, Carles Mansanet, Ramon Mora,

Antoni Prats, Enric Ramiro, Ximo Victoriano

Correcció lingüística: Maria Josep Canet Granero

Impressió: Gràfiques Tormo- Xàtiva

Col·labora: Arxiu Municipal de Gandia

Dipòsit legal: V-2045-2002

ISSN: 1579-654X

Sant Jeroni de Cotalba amb el Montdúver al fons. Foto F. Sastre

XIEC

Xarxa d'Institucions d'Estudis Comarcals
Comarques Centrals Valencianes

Associació d'Amics de la Costera

Carrer Noguera, 10

46800 XÀTIVA

amicscostera@xativa.vilaweb.com

Obra Social Caixa Ontinyent

Sant Domènech, 24

46870 ONTINYENT

obs@caixaontinyent.es

Centre Alcoià d'Estudis

Històrics i Arqueològics

Apartat de correus 182

03800 ALCOI

caeha@mixmail.com

Centre d'Estudis i Investigacions

Comarcals Alfons el Vell

Plaça del Rei en Jaume, 10

46700 GANDIA

Ceicalfonsevell@gandia.infoville.net

Institut d'Estudis Comarcals

de la Marina Alta

Plaça Major, 13, 1r

03750 PEDREGUER

iecma@ctv.es

<http://www.ctv.es/USERS/iecma>

Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida

Carrer Sant Francesc, 8, 3r, 5a

46870 ONTINYENT

Bracha@ctv.es

Treballar a la muntanya

La muntanya mediterrània va oferir fins la primera del segle XX el singular recurs de la neu i el gel emmagatzemat a neveres, caves i pous. Les nostres muntanyes encara custodien bona part d'aquest patrimoni i han estat J. Cruz i J.M. Segura els seus principals investigadors: *El comercio de la nieve. La red de pozos de nieve en las tierras valencianas*, editat per la Conselleria de Cultura el 1996. P. Guardiola ha novel·lat el dur treball dels nevaters a la seua obra *Collidors de neu* (1995), editat per Alfaguara.

Les conferències de les *Jornades Viure la muntanya, viure de la muntanya. Usos i explotacions tradicionals* han estat publicades al número 8 de la revista Recerques del Museu d'Alcoi (2001) i per la Gerència de Medi Ambient de l'Ajuntament d'Alcoi, que va organitzar l'acte.

Recórrer la muntanya

Els darrers anys hem assistit a un augment gairebé exponencial de les obres destinades a excursionistes i turistes. La primera mirada excursionista d'aquestes muntanyes potser fou la de J. Mascarell i Gosp en dues primoses obres editades per Sicània. *De la vall al cim* (1957), i *Amics de Muntanya* (1961).

Les guies amb propostes i descripció d'itineraris comencen als anys 70 amb les obres pioneres de l'alcoià A. Calero Picó *Las montañas de Alicante* (1970-72), o la *Guia excursionista de la Serra Mariola* (1979) totes dues editades per Gráficas El Cid. Poc a poc s'afegiren les de R. Cebrián amb *Montañas Valencianas I* (1981) i següents, editades pel Centre Excursionista de València. Més recentment E. Wright escriví *Por buen camino, 20 paseos por las montañas de la Costa Blanca* (1995), publicada primerament en anglès, i posteriorment G. Torres presentà el 1998 la *Guia de senderisme del Parc Natural del Carrascar de la Font Roja*, editada per l'Institut de Cultura Juan Gil-Albert.

J. Nebot proposa uns suggeridors itineraris amb el títol *Mariola: Sendes de nevaters*, (1999) editat per Tandem Edicions. Amb una òptica botànica, J. Pellicer proposa una altra caminada, *De la Mariola a la mar: viatge pel riu Serpis* (1996), editat pel Col·lectiu de mestres de la Safor.

L'equip format per J. Nebot, J. Torró, C. Mansanet i A. Martínez, publicà el 1993 una exemplar *Guia natural, històrica i cultural de l'Alcoià i el Comtat*. La comarca de la Vall d'Albaida disposa d'una *Ecoguia d'itineraris ambientals i culturals* (2000), co-

Vall de Laguar. Foto J. Rodríguez

Juan FERRER MARSAL

Construir la costa. El litoral valencià.

Consell Valencià de Cultura

2002, 240 pp.

Bressol de vida, camins de somnis, pont de cultures –ai, qui ho diria...!- ha estat el mar, així comença la cançó que Serrat va dedicar al Mediterrani, presagiant i entercant el futur de la nostra mar. La situació del litoral valencià és a hores d'ara més que preocupant. Es tracta d'un

ordinada per P. Tortosa i editada per la Mancomunitat de Municipis de la Vall d'Albaida, on es recullen aportacions d'un complet equip de col·laboradors.

Amb unes descripcions personals, l'escriptor català J.M. Espinàs, arplega en *A peu pel Comtat i la Marina* (1998), en Edicions La Campana, les seues impressions sobre aquestes contrades.

Per últim, cal destacar dos autors que a tota la seua obra destil·len coneixement i estima insubornable per aquestes terres de muntanya: Bernat Capó i Enric Valor. El primer, escorcollador de rostolls i costums de la gent que ha construït el paisatge generació darrere generació, amb erudició i sarcasme ens ha ofert pàgines inesborrables en la seua basta obra. L'última, *Terra de cireres* (2002), editada per Bullent, s'allarga de Planes a Benigembla. El mestre Enric Valor ha fet de les mateixes muntanyes personatges de la seua novel·lística i rondallística. Una bona mostra és *Temps de batuda*; llegint-la podem trepitjar, caçar, respirar, ... al capdavall, viure la muntanya sense moure's de la cadira.

Jorge Cruz Orozco i Joseba Rodríguez Aizpeolea

dels majors reptes al qual s'enfronta la societat actual, i per a afirmar aquesta evidència, no cal res més que recórrer uns quants quilòmetres de la nostra costa: Gandia, Oliva, Dénia o Xàbia, que ens vénen més de prop.

La situació de massificació actual és ben coneguda, però Ferrer Marsal ens ajuda a entendre més de prop el problema històric de la costa valenciana fent un recorregut de l'ocupació humana i infraestructural de la mateixa des dels temps prehistòrics fins a l'actualitat. Aquest estudi de realitats comprovades i de solucions utòpiques arriba en un moment clau per la situació en la qual ens trobem, i potser es tracte d'un dels millors treballs publicats al voltant de l'evolució de la costa valenciana i la seua problemàtica actual.

La costa valenciana, segons l'autor, és un univers complex des que els primers homes i civilitzacions decidiren traure'n profit. L'home ha actuat històricament sobre la costa per interessos públics i privats, per les guerres i pel comerç exterior, i un dels trets característics de les nostres ribes és que la majoria de les obres estigueren promogudes pels colonitzadors amb altres cultures diferents que les pròpies dels pobles indígenes.

La zona de costa ha estat complexa i indefinida territorialment i jurisdiccional, sempre abillada per l'hostilitat i per la perillositat d'un terreny quasi inhabitat per l'existència d'extenses zones de marjals i deveses i per l'amenaça constant de l'activitat piràtica. Aquesta indefinició,

fruit del repartiment postconquesta, es va intentar solucionar amb una divisió territorial basada en la distribució de les guaites de la mar, les quals acabaren per delimitar els termes municipals de gran part dels nostres pobles i que, en molts casos, han perdurat fins a dia d'avui. Aquest dibuix va durar quasi fins el segle XX, llevat de les contínues construccions dedicades a les zones portuàries i les de caràcter defensiu mampreses des del segle XVI i dedicades a una costa insegura.

El desenvolupament urbà dels últims quaranta anys ha destrossat bona part del patrimoni cultural que existia entre les viles i la costa, ha dessecat marjals, construït en espais naturals, s'ha jugat amb la mar i la costa amb tantes malifetes i amb el consentiment d'una llei que no ha esbrinat ni de qui és la propietat i ha deixat, al mateix temps, fer amb ella tot el que s'ha fet.

És difícil que el govern rebutge una de les seues majors fonts d'ingressos frenant el desenvolupament, i la preocupació o el tarannà ecològic no està gens arrelat dins la nostra mentalitat *petitburgesa*.

El perill, no obstant, és tan gran que a hores d'ara sols ens queda pensar que faran quan acaben per consumir la terra ja curulla, si començaran amb el mar, *qui lo sap*. Ja ho deia Serrat, que volia que l'enterrassen entre la platja i el firmament, *I serem nosaltres (ai, qui ho diria!) els qui t'enterrem*.

Joan M. Almela

Abel SOLER I MOLINA

*Castells i Palaus de la Vall d'Albaida:
Arquitectura i poder feudal*

Ontinyent: Ajuntament d'Ontinyent,
Caixa Ontinyent, Mancomunitat de Mu-
nicipis de la Vall d'Albaida i Institut
d'Estudis de la Vall d'Albaida

2001, 155 pàgines

El present llibre ha estat guardonat amb el "II Premi d'Investigació sobre la Vall d'Albaida", convocat per les quatre entitats editores de l'obra. Amb fotografies de l'autor, i portada d'Amorós, presenta un format adequat per a un text ric en il·lustracions, mapes i plànols. S'estructura en dues parts més un pròleg i una bibliografia.

El pròleg, *Barbacana de lletres*, del mateix Abel Soler, és de caire literari i justifica i dona sentit a tot el que ve a continuació. La primera part, més breu, és realment una introducció al tema del nostre patrimoni arquitectònic defensiu, amb informacions molt pertinents per a un públic no sempre coneixedor del tema en qüestió. Les fortaleses feudals de la Vall d'Albaida estan, moltes vegades, molt lluny de l'imaginari que ha creat al respecte el cine o la literatura.

Prèviament a la segona part trobem cinc mapes de la Vall d'Albaida, amb ubicació cronològica i geogràfica de cas-

tells, palaus i fortaleses i distribució senyorial i ètnica dels seus poblaments. Gràcies a ells, l'objecte d'estudi se situa de manera aclaridora per al lector.

La segona part, el cos central del llibre, és un catàleg, per poblacions, del patrimoni monumental estudiat, en total 40 entrades. Les fitxes dels monuments ens indiquen: tipus d'edifici, localització espacial, contextualització historicocultural, datació cronològica inicial, transformacions posteriors, i situació actual i perspectives. A continuació d'aquest esquema tipològic trobem un resum històric, amb informacions nobiliàries, artístiques, resultat d'un molt bon coneixement de la bibliografia, des dels clàssics (Viciano, Escolano, Diago, Espinalt...), fins els que podem considerar historiadors contemporanis (Burns, Epalza, García Cárcel, Guichard, Ribera, Terol...). Al final, trobem un apartat dedicat a la bibliografia emprada per a elaborar, juntament amb les consultes i col·laboracions d'altres estudiosos i la tasca de recerca del propi autor, el present treball.

De la lectura de *Castells i Palaus de la Vall d'Albaida* obtindrem un més complet coneixement del nostre patrimoni artístic i del seu toc d'atenció davant alguns desgavells comesos, una crida per a conservar i rehabilitar els nostres castells, fixats per sempre en aquest magnífic llibre.

Fernando Lliso Bartual

Abel SOLER

*Benigànim, vila reial 1602-2002.
IV Centenari del Reial Privilegi*

Benigànim: Ajuntament, 2002.

Realitza: Terra de València

Aquest llibre ha estat editat amb la intenció de recordar un fet històric d'especial rellevància per a la història de Benigànim: commemorar el IV centenari de la desagregació de la ciutat de Xàtiva i de la seua constitució com a vila reial.

Per tot això, la tasca d'Abel Soler ens sembla interessant i meritòria, ja que ha divulgat, en poques planes –solament 85–

i de forma comprensible per a tothom, aquesta fita històrica ocorreguda el 1602, que inclou termes jurídics, tecnicismes forals i paraules en desús de difícil comprensió a l'actualitat.

El llibre s'estructura en dues parts clarament diferenciades. La primera és una síntesi històrica de Benigànim –a vegades el lector es queda en ganes de saber-ne més– que abasta des que era un llogaret, en temps de la conquesta feudal de Xàtiva per Jaume I, fins la segona meitat del segle XVII. L'estudi repassa les activitats econòmiques de Benigànim (en especial el vi), l'evolució de la població, la concentració de la riquesa en mans d'uns pocs, les relacions econòmiques que mantenia amb altres llocs i viles, el procés de segregació i les conseqüències polítiques, econòmiques i socials que va reportar, el panorama urbanístic i les noves construccions arquitectòniques que anaren assolint-se, la influència espiritual que exerciren els franciscans o les monges agustines, etc., tot endreçant amb cites i notes que fonamenten l'explicació.

La segona part del llibre s'acompanya de la transcripció dels XXXVIII capítols de desmembració del lloc de Benigànim respecte a la ciutat de Xàtiva, de la seua promoció a vila reial i del privilegi que va emetre Felip II de València, el dia 7 de març de 1602, tot seguit d'un petit glossari de termes antics que ajuden a comprendre la transcripció.

Paga la pena esmentar l'acurada edició d'aquest modest llibre de 86 planes: el format és original i s'empra un model apaisat que fuig de formes convencionals; una petita selecció de fotos –entre altres detalls tipogràfics– ens il·lustra i ens transporta a l'ambient de l'època; d'altra banda, la utilització de paper verjurat realça la transcripció dels documents, detalls que fan força agradable tenir a les mans aquesta petita obra sobre la història de Benigànim.

Àngel Beneito Lloris

.....

QUART CONGRÉS D'ESTUDIS DE LA MARINA ALTA 2003

L'Institut d'Estudis de la Marina Alta mamprén, després de més de deu anys, un dels projectes més ambiciosos que tota institució cultural pot escometre com és un congrés d'estudis –en aquest cas, de nivell comarcal–. Des que el 1982 se celebrara el primer, i allò ja significà un punt d'inflexió pel que fa a la història de la Marina Alta, l'IECMA no ha aturat el seu empeny de promoure i difondre tot allò que es creava des de la comarca fent referència a qualsevol de les ciències socials.

El tercer congrés, del 1990, va tindre un èxit i un reconeixement sense mesura, ja que en el seu extens mirall es van publicar nombrosos articles, tot i que dins d'una estructuració avui ja massa clàssica: Arqueologia i Història Antiga, Medieval, Moderna, Contemporània, Arquitectura i Urbanisme, Ecologia i Medi Ambient i Geografia.

Com que el temps ha passat (de presa i de valent), com que s'han operat canvis socials i metodològics, el nou congrés ha estat dividit provisionalment en les següents àrees generals: Geografia, Història, Ecologia i Medi Ambient, Arquitectura i Urbanisme, Arts Plàstiques, Eco-

nomia i Turisme, Medicina i Salut, Educació, Llengua i Literatura, Etnografia i Història Local Comparada.

Amb aquest menú, si les expectatives es compleixen (si es presenten ponències), podem estar parlant d'un congrés que arplegarà tota mena d'estudis, molts dels quals han patit en els últims anys un canvi metodològic i científic a l'hora de ser tractats, un congrés que posarà a ratlla tota la Marina Alta i que, podríem dir, l'actualitzarà.

En els últims anys la comarca ha patit canvis socials i econòmics tan brutals que cal acudir a la reflexió i posar damunt la taula tot allò que pensen els experts en cada matèria. La massificació urbanística en el litoral, amb la conseqüent desfiguració de la costa i dels espais protegits, l'expansió d'un turisme residencial que ha configurat una comarca dependent del sector serveis i la demanda d'una millor qualitat de vida d'aquells que decideixen vindre a viure els seus últims anys als nostres pobles, són realitats massa quotidianes. Un canvi tal que fa perillar la cultura popular dels autòctons davant el nou colonialisme que estan patint els pobles de la Marina Alta, els quals històricament ja hi estan acostumats, per dir-ho d'alguna manera.

A partir de l'1 de gener de 2003 podran inscriure's els assistents al congrés, el qual, sens dubte, marcarà un abans i un després, i ens farà reflexionar sobre un futur que està passada la cantonada.

Per a més informació, consulteu www.ctv.es/USERS/iecma.

Joan Miquel Almela

.....

I CONGRÉS D'HISTÒRIA DE LA COSTERA

Xàtiva, novembre-desembre de 2001

Amb aquest congrés, l'Associació d'Amics de la Costera ha vist realitzat un vell desig, precisament arran del 25 aniversari de la seua fundació. Ha estat organitzat amb èxit i amb bona acollida per part dels investigadors i del públic i han estat presentades unes vint-i-cinc comunicacions, els ponents de les quals han sigut prestigiosos professors que provenien sobretot de la Universitat de València.

En un dels bressols del valencianisme,

Manuel Martí va reflexionar sobre l'antiga i constant compatibilitat entre el nacionalisme espanyol i la identitat valenciana a través d'intel·lectuals del XIX com Llorente i el mateix Vicent Boix Ricarte.

D'altra banda, Juan Piqueras i Carme Sanchis feren una crítica radical de la divisió comarcal vigent, sobretot pel que fa a l'artificialitat de la comarca de la Costera, la qual no arriba a contenir gran part de l'antic terme general de Xàtiva, en bona mesura assumit per la Ribera i la Vall d'Albaida.

L'horta i les seues séquies foren també analitzades, encara que predominaren les comunicacions sobre història contemporània i moderna: la figura de Vicent Boix merescué una anàlisi al voltant del seu liberalisme i de la imatge romàntica que va aportar de la ciutat de Xàtiva. Vicent Torregrossa i Enric Ramiro feren diverses aportacions sobre el món de l'ensenyament i molts altres temes de caire divers foren tractats: castells, política militar, molins, la noblesa valenciana i un llarg etcètera.

Tot açò amb el so de fons de diversos concerts de música antiga i barroca. Amb el temps, podrem veure els treballs publicats a *Papers de la Costera*.

Gonçal Benavent

J. L. CALVO i V. J. ALBIÑANA

Llum negra

Ontinyent: Caixa d'Estalvis d'Ontinyent, 2002

I Premi «l'Espill» de poesia il·lustrada

La Mancomunitat de Municipis de la Vall d'Albaida, amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Ontinyent i la Caixa d'Estalvis d'Ontinyent, convocà l'any passat el primer premi «l'Espill» de poesia il·lustrada. Els qui vam rebre la invitació impresa d'aquesta nova convocatòria literària, pensàvem que la iniciativa ens regalaria una nova sèrie de publicacions de poetes i d'il·lustradors novells severa i rigorosa, opulenta en els detalls d'impremta, futur gaudi dels sentits, fins i tot dels més exigents i dels més exquisits. Res més lluny de la realitat. L'edició d'aquest primer premi s'aproxima al format de recull de textos escolars guardonats —preferentment a final de curs— amb una policromia a la portada que fereix la vista. A l'interior es multiplica el sinistre que ja ens avisava l'embolcall exterior. El full de guarda inicial el trobareu al final del poemari, entenem que fent companyia al full de guarda final, tot i evocant-nos a un d'aquells amors impossibles que ens regalà Josep-Vicent Marqués, ja fa alguns anys. La proliferació de puntuació en els títols incorre qualsevol norma tipogràfi-

ca, i contrasta amb la manca d'aquest tipus de signes de pausa en diverses composicions, impossibles de llegir amb una dicció i amb una entonació mínimes. La manca de rigor ortogràfic ens regala versos com: «set d'obcuiat», «Aigüa fresca per a l'assedegat», «Cant de les afores», «intermitentment cau la plutja descontrolada», etc. Desgavells normatius que demostren que el text no ha estat filtrat ni pel més limitat dels correctors que hui dia circulen pel mercat i per la galàxia internauta. Pel que fa a les il·lustracions, estan encaixades en fulls avars d'espai, reproduïdes amb una definició deficient i sense cap perspectiva mínima que les situe dins del llibre del qual formen part. Per això, s'orienten per aquell camí del descrèdit de la realitat encetat ja fa alguns anys i, pel que sembla, infinit encara.

Ramon Mora Galbis

Josep BERNABEU MESTRE
Teresa BALLESTER ARTIGUES

La ciutat del dolor. Metàfores, estigma i exclusió social en la lluita contra la lepra: Fontilles, 1901-1932

Teulada: Ajuntament de Teulada i Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, 2002

X Premi d'investigació Vila de Teulada 2001

Fontilles, el sanatori de la por

La parella d'historiadors Bernabeu-Ballester no són nouvinguts en la matèria, ni sobre la lepra ni sobre la història de la Marina Alta. Tots dos, el pegolí i la de Pedreguer, vénen des de fa temps il·lustrant-nos l'esdevenir de la contemporaneïtat històrica d'aquesta comarca de mar i muntanya, i no ens queda res més que agrair-los el seu treball prolix sobre la nostra comarca.

Qui no haja visitat Fontilles a la Vall de Laguar, no podrà acabar de fer-se la idea, per la qual cosa dues premisses són essencials: llegir el llibre i visitar el sa-

natori o a l'inrevés, tant s'hi val. La imatge d'un rostre desfigurat, la por i l'exclusió, són els primers símptomes en escoltar la paraula lepra, la dimensió de la qual està quasi perduda avui; per això els autors, amb aquest treball, ens traslladen per la màquina del temps cent anys enrere, quan començava a perfilarse la idea d'un sanatori de leprosos per al País Valencià.

La 'ciutat del dolor' va estar el fruit d'un projecte ambiciós de dos dels màxims exponents del sindicalisme catòlic a la Safor, el jesuïta Carlos Ferris i el senyoret de Tormos, Joaquim Ballester. A dit projecte conflüen molts aspectes conjunturals, el desconeixement de la malaltia i el conseqüent refús social i la por de l'aparell comercial de perdre l'hegemonia de l'exportació des del port de Dénia. Però darrere d'aquesta dualitat hi havia una altra, la política: el confrontament entre el catolicisme dretà i l'emergent republicanisme valencià. No s'entenen d'altra manera les juntes oposidores a Fontilles encapçalades pels màxims dirigents polítics del republicanisme de la Marina, com era el cas del pegolí Camil Pérez Pastor.

Tot i això, el 1909 es va inaugurar el sanatori amb l'ajuda de la ciutadania, amb mà d'obra i diners, aquests últims administrats per les caixes d'estalvis creades a Gandia, Pego, Ontinyent, Oliva i Alzira.

Les poques però explícites fotografies que il·lustren el treball ens mostren la cara més oculta de la malaltia, la qual, durant les primeres dècades del XX, va enfrontar les dues ideologies valencianes:

el sindicalisme catòlic i el republicanisme.

Amb aquesta lectura es fa palesa la idea de la marginació d'una malaltia i d'uns llatzerets, d'un sanatori envoltat per una muralla, la qual ningú no gosava travessar fins fa ben poc. Allí reclusos, això sí, van ser un poc més lliures de les discriminacions socials a les quals havien estat sotmesos.

Joan M. Almela

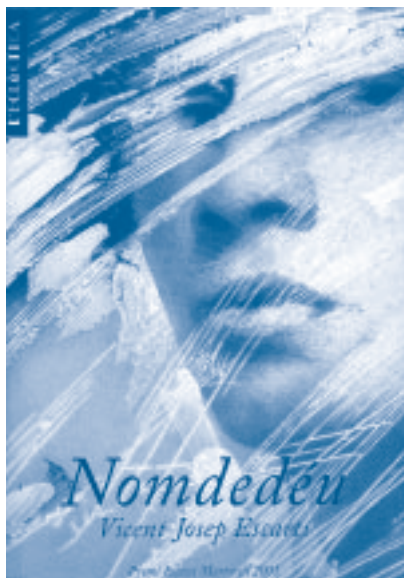
.....
Vicent Josep ESCARTÍ

Nomdedéu

Alzira: Bromera, 2002, 237 pàgines
(L'Eclèctica; 83)

Premi Joanot Martorell

.....
Vicent-Josep Escartí (Algemesí, 1964) continua amb aquest llibre, guanyador de la 23 a edició del premi Joanot Martorell de novel·la, una obra narrativa, paral·lela al seu vessant investigador, que s'inscriu en els paràmetres de la narrativa històrica des de la llibertat creativa que atorga la literatura. Escartí, bon coneixedor del nostre passat, empra la història com a matèria prima per a donar-nos un producte final que, en opinió de la crítica, fins i tot estaria filtrat per un accentuat realisme màgic.

En qualsevol cas, la novel·la d'Escartí és una obra plena de sensualitat i de pietat, sensitiva i espiritual alhora, carregada d'olors i de sabors, on lascívia i misticisme s'agermanen sense solució de continuïtat. Enmig de la misèria que suposen els mals governs i la pesta en el principi del cinc-cents a l'antic Regne de València, una societat amb por i confusa en matèria religiosa, s'aclama a qualsevol expressió que pugui satisfer les seues misèries.

A *Nomdedéu* trobem el relat de la vida d'un jove pastor napolità que arriba a les terres valencianes, i que compta amb la protecció del capella Mossén Lluís i dels Senyors de la Roca, sobretot de dona Isabel. Partint de la convulsa València, on la pesta bubònica s'ensenyorix, els nostres personatges fugiran del cap i casal i es refugiaran a la seua possessió de la Roca, vora el camí de Castella. Lluny de la vida de cort i de la malaltia, participaran dels fets miraculosos que envolten la vida de Cosme Nomdedéu, primer des de la incredulitat, després des de la veneració.

La novel·la té un capítol final on Mossén Lluís justifica, perquè "és digne de memòria i susceptible de doctrina", la història que ens presenta. A més a més, afegim nosaltres, el llibre es justifica perquè és atractiu, convida a la lectura i està molt ben elaborat. Bona literatura que transcendeix els límits del propi gènere.

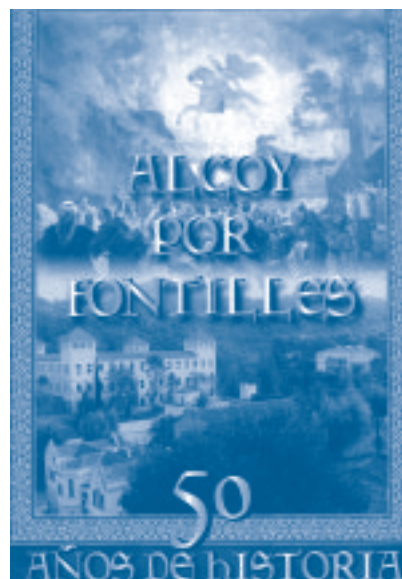
Fernando Lliso Bartual

.....
Jaime MOYA CARBONELL
Jaime E. MOYA GARCIA
Adrián L. PÉREZ PINA
(coordinadors)

Alcoy por Fontilles. 50 años de historia

Alcoy: Peña Fontilles, 2001

.....
El 1942 es fundava al Círculo Industrial d'Alcoi la "Peña Pro-Fontilles" amb l'objectiu de recaptar donatius que serviren per al sosteniment de la coneguda leproseria. El gest no va quedar ací i pocs

anys després, el novembre de 1951, la Peña, juntament amb la col·laboració de les filades d'Alcoi, decidia transmetre al interns l'alegria de la festa alcoiana organitzant-los una desfilada o "Entrà de Moros i Cristians", que ha anat celebrant-se, any rere any, fins l'actualitat.

Doncs bé, *Alcoy por Fontilles* és la història gràfica d'eixa cita anual. El llibre, editat en gran format, tapes de cartó i a tot color –no debades han col·laborat en l'edició institucions públiques, empreses privades i alguna que altra caixa d'estalvis–, reproduïx les fotos més significatives de cada any, acompanyant-les, generalment, d'un peu explicatiu que ens serveix per a identificar moments, situacions, càrrecs, filades, festers, visitants, etc.

El llibre, a més, complementa la informació mitjançant la reproducció de cartes i d'articles de premsa, més o menys interessants, i dels cartells que anuncien any a any l'efemèride, així com la publicació d'escarides dades estadístiques que informen sobre l'evolució anual dels donatius, la quantitat de malalts que hi havia acollits, el nombre de visitants, el dels festers i el de les bandes de música que acudiren a la cita.

Per últim, la darrera part del llibre reproduceix alguns dels articles més significatius que edità, el seu dia, la revista *Fontilles*, on pot obtenir-se informació sobre l'estada alcoiana a l'antic llatzeret.

L'obra, d'innegable valor gràfic i evocador, és un llibre d'alcoians per a alcoians.

Àngel Beneito Lloris

XARA: REVISTA INDEPENDENT DE LA POBLA DEL DUC

Informació i cultura

La Pobla del Duc és un dels pocs pobles agrícoles que queden a la Vall d'Albaida. Una població que no acaba de despertar d'aquella embranzida agrícola que els anys setanta convertiren en un dels pobles amb més empenta de la comarca, però que no ha sabut reconduir tot allò cap a un futur amb optimisme.

Una colla de desficiosos de la cultura, dirigits per Moisès Tormo, editen una revista, *Xara*. Són gent preocupada pel seu poble, que volen fer-se sentir, denunciar tot allò que pensen que no els fa cap favor.

Xara és una revista en valencià, "independent", d'informació general i cultural, amb un bon nombre de col·laboradors, sobretot locals, però oberta, també, a altres veus que tinguen coses a dir. Perquè es pretén que *Xara* siga, no sols una revista per a la Pobla, sinó, també, per a la resta de la comarca.

Diferents seccions s'hi distribueixen el contingut, divers i distret: *la Calsida*, articles d'opinió locals, *Notícies* com "L'Ajuntament d'Elx edita un CD amb un pasdoble del compositor poblatà Vicente Fayos" o "Pilar i Vicent, el Blanco, celebren les seues noces de plata", *Opinió* sobre temes d'actualitat i, com no podia faltar, una secció dedicada a l'agricultura: *el Bancal*. També apareixen *Consells Sa-*

ludables, la migdiada i la digestió. *De tu a tu* és l'apartat reservat a les entrevistes a personatges rellevants. *El Costumari* parla de la memòria històrica i en *Fem Comarca* s'hi deixen sentir els altres pobles de la Vall. Les notícies de l'Ajuntament vénen en *Des de la Casa de la Vila*. L'apartat més literari el trobem en *El Pastor*, on s'arplega una rondalla, i en *Què Llegim*, on apareixen algunes ressenyes literàries. La veu de la penya valencianista de la Pobla, "la Traca", obri l'espai dels *Esports*. Tanca la revista l'apartat dedicat a les noves tecnologies: *Internet* i el *Pasatemp* per als més menuts.

Supose que quan començaren, fa tres anys, no esperaven que el projecte durara tant: ja tenen vuit números en el carrer. Però no podia ser menys, perquè *Xara* té tot allò que se li pot demanar a una revista: informació, entreteniment i un bon grapat de fotografies, sobretot antigues, que la fan ben atractiva. Si, a més, parlem d'una correcta maquetació i disseny, estem davant d'un producte fet amb molta dignitat, pensat per a fer-lo arribar a gent força diferent i perquè agrade a totes i tots.

Molts anys. revixara@eresmas.com

Juli Fenollar

L'ALMOINA: REVISTA D'INFORMACIÓ I CULTURA

Almoines (la Safor)

Aquesta revista nasqué l'octubre de 1987 (fa quinze anys) com a Butlletí d'Informació Municipal i contenia uns quants fulls grapats d'informació i col·laboracions. Al número 4 (desembre de 1988) rebé el nom actual, triat per votació popular, amb el peu de "revista d'informació i cultura". En la primavera del 2002 isqué el número 29. La publicació, amb alguns exemplars monogràfics (Urbanisme, Medi Ambient, Joan Fuster...), ha gaudit també d'un número extra de 74 pàgines -desembre de 2000- amb motiu del V centenari de la compra del poble pel ducat de Gandia a Pere d'Íxer. A més del document de venda i un article sobre

l'esdeveniment, s'hi publicaren alguns articles seleccionats d'anteriors revistes i de llibres de festes (el trapig, molins d'aigua, terrissa i làpida romanes, ceràmica dels ss. XVI i XVII, etc).

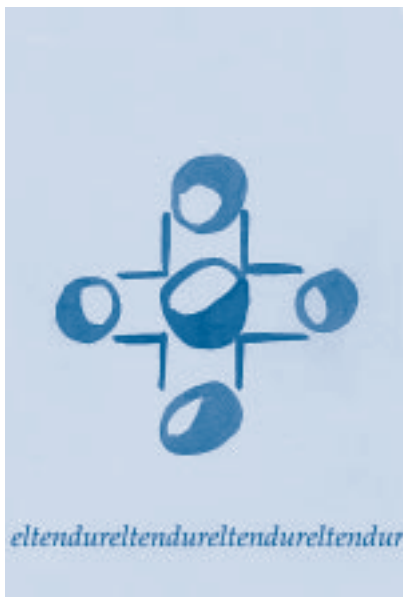
"L'Almoina" es creà com a eina alhora informativa, lúdica i normalitzadora de la llengua en un Almoines (1750 habitants) amb escola capdavantera en l'ensenyament en valencià (*), i pretén tenir una introducció natural entre el veïnat, a qui es reparteix. Amb seccions fixes de poesia, llengua, història, psicologia, l'escola, la biblioteca/líbreres, l'Associació Musical l'Almoina, i d'altres aportacions esporàdiques, ha gaudit d'uns continguts lliures i independents en legislatures de governs de tres sigles diferents, que han tingut entre els objectius electorals comuns la continuïtat de la publicació.

D'eixida aperiòdica (actualment anual), està oberta a les aportacions de col·laboradors habituals o puntuals, del poble o de fora, que vulguen fer País, treballar per la cultura i per la identitat d'un poble -en sentit estricte o general- o dir, senzillament, la seua opinió.

Jesús Escrivà

(*) El 1999 l'Ajuntament edità el llibre "*Almoines: 20 anys d'escola en valencià*", prologat per Enric Valor, amb un 50% de recull de costumari popular (dites, oficis, contes, etc.).

.....

EL TENDUR, REVISTA LITERÀRIA I DE LES ARTS

DE LA VALL D'ALBAIDA

primavera-número 4

Edita: Servei de Publicacions

de l'Ajuntament d'Ontinyent, 114 pàgines

Qui tinga a les seues mans algun volum de la revista *el tendur* convindrà sense cap dificultat que té alguna cosa més que una revista literària i de les arts de la Vall d'Albaida. Primerament s'adonarà que es tracta d'una de les edicions més acurades que hom pot trobar al món de les publicacions seriades de caire artístic. I en aquest cas la forma, l'embolcall, constituïx una part indissoluble del producte final.

També és remarcable el caràcter de barreja de llenguatges que amera les seues planes: la fotografia dóna peu a la poesia, i aquesta a la pintura, la qual dóna entrada i s'imbrica amb la prosa narrativa, ... sense establir-hi límits, tot i aprofitant les possibilitats que hui dia atorguen les arts gràfiques.

El número 4 de *el tendur* dedica gran part del seu espai (32 de les seues 114 planes) a l'obra de l'artista de Castelló de Rugat, Evarist Navarro. Dos textos suggeridors i rics en informació i matisos, de Joan Sancarlos i Manuel Molins, i una entrevista a l'escultor, de Mariona Sanz Cortell, emmarquen una selecció d'imatges i d'il·lustracions de l'obra de Navarro, a qui es deu també la portada de la revista.

El textos que conformen la part més literària de la revista són fruit de la ploma de Joan Guerola, Sergi Gómez, Toni Cucarella, Ramon Mora, Paco Company i Vicent Vinyes, els quals conreen des de la poesia amorosa, els records d'infància i la prosa surrealista o irònica, fins el monòleg interior o el paisatgisme reinventat i refundat. Les fotografies de Josep Barber (sobre text de Salvador Espriu) i d'Agustí Ribera i les il·lustracions de Sara Vilar, són pertinents, i contribueixen a arrodonir un referent, el quart ja, de la nostra cultura plàstica i literària.

Fernando Lliso Bartual

.....

PAPERS DE LA COSTERA

NÚM. 12

Xàtiva: Associació d'Amics de la Costera amb la col·laboració

de l'Ajuntament de Xàtiva, 2001

Ens trobem davant de l'últim número de la prestigiosa revista "Papers de la Costera", editada per l'Associació d'Amics de la Costera, entitat que va nàixer el 1976 i que acaba de commemorar els 25 anys. Aquells que tinguen un seguiment de la publicació, s'hauran adonat d'una forma ben palesa de la seua milloria incontestable i per als novinguts podem dir que ens troben amb una revista d'una gran qualitat, tant en contingut com en la forma.

En aquesta ocasió són set els blocs que presenta en un inici anomenat "Pòrtic", on Ximo Corts, president de l'entitat, fa un breu repàs a la trajectòria de l'associació. Li segueix l'apartat central de tots els números: la història, amb quatre articles, dos dedicats a l'època medieval i altres dos al segle XIX.

A continuació ens apareix la secció d'art i patrimoni dedicada en aquesta ocasió a l'església parroquial de Montesa i una singular investigació sobre les campanes de la comarca de la Costera de Domingo Ronda i David Montolí. L'apartat de llengua i literatura està centrat en la figura d'Enric Valor i el seu lloc a la literatura catalana, amb un dens i original article de Vicent Escrivà, del qual

destacaria la síntesi que realitza sobre els estudis que parlen sobre el protagonista. El bloc de Fonts i Documentació és responsabilitat d'Adrià Castells, qui focalitza el seu contingut en la toponímia de Vallada; d'altra banda, Vicente Gabarda fa un estudi sociològic de caire comarcal sobre les víctimes de la guerra civil espanyola a la reraguarda i de la immediata postguerra. Per últim, en el darrer apartat és Salvador Verger qui fa un estudi sobre Xàtiva i el seu paper com a espai de desenvolupament d'activitats econòmiques i social.

Globalment cal destacar la qualitat de les il·lustracions, la maquetació i el contingut diversificat. Estaria bé donar alguna informació complementària dels autors dels articles com adreça de contacte, e-mail, lloc de treball... i introduir la secció de geografia, que es troba a faltar, completar els peus de foto i assenyalar la bibliografia d'alguns articles. En resum, una magnífica producció que farà les delícies de tots els interessats per la comarca de la Costera i els estudiosos en general.

Enric Ramiro

.....
Ricardo CANALEJAS ROMÁ

Alcoyanos de fàbula

Alcoi: edició de l'autor

2002. 225 pàgines

.....

Pocs llibres de temàtica local assoliran un èxit com el d'aquest. Diverses edicions en poques setmanes. El secret? La temàtica i l'enfocament. L'autor ha sabut tocar la fibra emotiva de la memòria col·lectiva de la ciutat. La tasca ha estat feixuga, arreglant fotografies i confeccionant breus biografies (no sempre tasca fàcil) de les persones incloses. Però el resultat és molt bonic. Per les seues pàgines van desfilant les imatges dels personatges populars i entranyables en el record dels alcoians. No són els alcaldes, o els grans músics, o els magnífics artistes o escriptors que el poble ha donat, no. Es tracta de persones de menor rellevància social però que, dia a dia, de mil maneres diferents i per diferents raons cadascuna d'elles, s'han guanyat un lloc en la memòria dels ciutadans i que a tothom agrada recordar anys després: Toni "el Bovo", els cantants Jimmy i Amanda Gisbert, el simpàtic "Baldó", Agustinet el de l'Apolo, "Clásico" el torero, boxadors, "el Carbonero", Serra "el dels cuponets", "la Margot", Teresa "la Loca" (la de la cançó d'Ovidi Montllor), ...

Però no solament apareixen personatges. El llibre aplega també fotos de grups en variades situacions (de "pinyata", de berenar, en missa), o d'activitats urbanes que fan reviure als alcoians de certa edat temps passats amb nostàlgia: concursos de ràdio, revetles a la piscina municipal,

quioscs desapareguts, tauletes a la Plaça, grups de teatre, soterrars que van comoure l'opinió pública (com el del metge "Cardona"), les famoses "missions", grups escolars, equips esportius, i un llarg etcètera.

El llibre és magnífic, ben imprès i maquetat, tots estem contents de tenir-lo, però em fa la impressió que hauria estat perfecte si el material s'hagués distribuït seguint algun criteri (o cronològic, o temàtic, o de situacions, o ...) i en cada secció s'hagués inclòs un breu i sucós comentari literari (l'autor-recopilador ho sap fer molt bé).

Francesc-X Blay

.....
Juan CASTELLÓ MORA

Antonio MATAIX BLANQUER

Francisco Javier MIRA CALATAYUD

Miquel SEMPERE MARTÍNEZ

Història gràfica de Banyeres de Mariola

Banyeres de Mariola:
Associació Cultural Font Bona, 2001

.....

Aquest voluminós i acurat llibre de fotos abasta des de les darreres dècades del segle XIX fins els anys cinquanta del segle XX, amb la intenció de recuperar i de difondre les imatges més significatives de la història gràfica de Banyeres de Mariola.

La iniciativa, tot i que no és original, ens sembla necessària -i quasi d'obligat compliment per a cadascuna de les nostres localitats- si volem rescatar de l'oblit i de l'anonimat una font d'informació tan valuosa com són les imatges més pròximes i afectives de tots nosaltres com a poble.

Però, la *Història gràfica de Banyeres* és bastant més que un llibre de records i d'enyorança: és història, és sociologia i és antropologia. És una eina de primera mà per a la historiografia local, ja que serveix per a conèixer l'evolució i els canvis que han sofert les festes, les tradicions, els oficis, la ida social i pública, els costums, les modes, el paisatge, l'urbanisme... d'aquesta localitat, i que, a més a més, ens

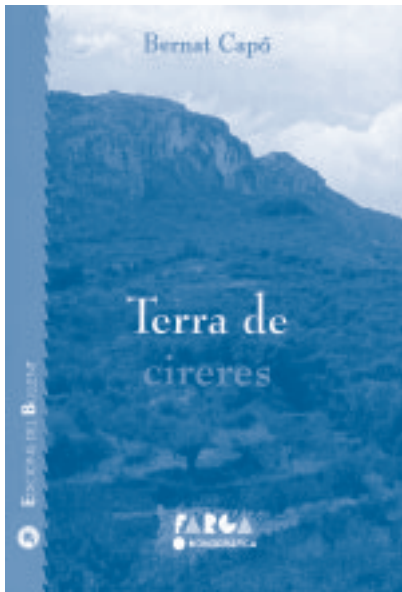
permet comparar-la amb la dels altres municipis.

Una darrera virtut ens sembla més que interessant en l'edició d'aquest llibre d'imatges: el fons fotogràfic que s'ha aconseguit replegar -tres anys tardà l'Associació Cultural Font Bona en recollir aquest material gràfic- no esdevé del buidatge d'un sol arxiu fotogràfic local propietat d'un fotògraf professional; tot el contrari, és producte de l'enderiament col·lectiu, de la col·laboració d'un munt de veïns que decidiren posar a l'abast de tothom els seus records personals i familiars amb la finalitat de poder reconstruir una part de la història col·lectiva.

Només ens resta una observació, que no desmereix en absolut l'esforç de recuperació patrimonial que aporta la publicació, i és que el número d'identificació que acompanya cada foto és força complicat i àrid de trobar a l'índex general. Per tant, es recoma, si es decidira publicar un segon recull de fotos, esmenar l'enrevessada nomenclatura emprada.

Àngel Beneito Lloris

.....

Bernat CAPÓ

Terra de cireres

Picanya: Edicions del Bullent, 2002

.....

L'escriptor de Benissa és autor, entre altres obres de diversos gèneres, d'*Espigolant pel rostoll morisc*, *Estantes pobletanes* i els dos volums del seu *Costumari Valencià*. Com els títols suggereixen, aquests llibres són aplecs de textos de signe costumista. *Terra de cireres* segueix aquesta línia, a mig camí entre el periodisme literari i la descripció etnogràfica. No debades Capó compta amb una llarga trajectòria de periodista, que li ha emparat l'hàbit de donar notícia del que l'envolta; però també en els seus llibres de registrar la memòria col·lectiva on encara perdura: 'conversar amb els nadius, arxius vivents de la història real', heus aquí el que més li agrada dels seus passejos, a l'autor.

El nou llibre és una continuació d'*Espigolant pel rostoll morisc*, reeditat el 1999. En aquell, l'escriptor eixia del seu poble i explorava l'interior de la Marina cap al sud. El motiu –el literari, almenys– era la tradició àrab, que li arrelà per més temps. Ara, però, mira cap al nord i visita les valls de Gallinera, Alcalà, Ebo i Laguar, no menys morisques. I a més a més, terra de cireres...

He sentit dir que la lectura d'aquest

llibre recorda el famós *Viatge a la Alcarria*, de Cela. Potser s'assembla pel to de vegades burleta i distanciat, que vol amagar i no pot un intens afecte a les petites coses que explica. I sé que Capó és un admirador de don Camilo i que el va conèixer en els temps de la seu 'mili' a Mallorca. Ell es veu també tan pudent com aquell, si l'hem de creure; però per sort per als coneguts no és així.

Antoni Prats.

.....

Moros i Cristians. Ibi 2002

Edita: Comissió de Festes de Moros i Cristians

Direcció i coordinació: Jaime Sebastián Garriga

.....

No deixes de reconèixer que donar entrada a una revista festera en el nostre butlletí és un miqueta delicat, per la senzilla raó que mai no podrem donar raó de l'amplíssim ventall de publicacions d'aquesta mena. Tot i això, almenys, voldria deixar constància de la important relació que 'de facto', hi ha entre els móns de l'edició, la cultura i la festa.

El llibre fester d'Ibi és un bon exemple del pes real i simbòlic d'aquesta mena de publicacions, les quals solen acollir molt diversos aspectes que van des de la religió i l'art fins la publicitat empresarial, passant per l'associacionisme ciutadà i l'acció institucional. En aquest cas, el llibre fester compta amb una direcció i un ampli equip editorial. A més de la tradicional introducció de les autoritats civils, eclesiàstiques i festeres, així com el programa d'actes, el volum conté diverses seccions que apleguen un munt de col·laboracions: 'Així va ser' (crònica de la festa del 2001), 'L'avís', 'Mare de Déu', 'Notícies i concursos', 'Revista literària', 'Societat i Cultura', 'Geladors' i 'De setembre a setembre'. La darrera secció és una crònica de les actuacions municipals, mentre que destaca pel seu gruix la Revista Literària, la qual acull nombroses col·laboracions de caràcter històric

realitzades tant per aficionats com per arxivers, historiadors i escriptors.

Així com algunes ciutats han optat per dissociar la festa i les publicacions de caràcter cultural, Ibi és un exemple clar que els festers i els activistes culturals es busquen i es potencien mútuament.

Jesús E. Alonso

.....

Abelardo HERRERO (ed.)

La Seu-Colegiata de Santa Maria de Gandia

Gandia: Asociación "Amics de la Seu", 2002

2 vols.

.....

La Col·legiata de Nostra Senyora de l'Assumpció és un dels monuments insignes i representatius de Gandia i, per tant, un dels més estimats pels ciutadans. Durant els llargs segles de la seua història, la Col·legiata ha estat l'eix vertebrador de la religiositat local i un punt cabdal de l'entramat urbà, i a hores d'ara és un lloc de referència essencial per a tot aquell que visita la ciutat. Ara bé, per una raó inexplicable, aquest monument ha rebut escasses atencions per part dels nostres historiadors. Són pocs els estudis que han

intentat analitzar-lo i moltes les llacunes que encara ens allunyen d'obtenir una perspectiva fidedigna del que ha estat la seua trajectòria secular. Per aquesta raó, l'associació d'Amics de la Seu s'ha decidit a publicar aquest llibre, amb l'objectiu d'omplir amb urgència el buit historiogràfic i de rescatar del pou de l'oblit aquest edifici que ha acomplert un paper nuclear en la formació i evolució de la ciutat.

El llibre és una obra col·lectiva que aspira, des de la multidisciplinarietat i la pluralitat d'autors i intencions, a mostrar la Seu des de totes les perspectives possibles. S'hi troba la mirada de l'arqueòleg, de l'historiador de l'art, del musicòleg i moltes d'altres, cadascuna amb la seua visió pròpia. Totes elles s'acompanyen d'un extens corpus documental que permet la revisió i ampliació de les dades ofertes i que esdevindrà molt útil de cara a treballs futurs. Vet ací el major atractiu del llibre i a la vegada el seu pitjor defecte: la diversitat d'autories —els uns professionals de l'escriptura historiogràfica i els altres aficionats— ha donat com a resultat una gran oscil·lació en la qualitat dels diversos articles continguts. Alguns són el resultat d'un excel·lent treball d'investigació i plantegen hipòtesis suggestives que obrin camins de reflexió de cara als futurs estudis, com ara l'aportació dels historiadors de l'art Vicent Pellicer i Ximo Company. D'altres articles, en canvi, són més el producte de la bona intenció que no de la competència i el rigor intel·lectuals. Els seus

autors semblen desconèixer la renovació metodològica i conceptual que ha experimentat la història durant les últimes dècades i els seus articles pateixen d'una perspectiva excessivament localista i anecdòtica. Fins i tot, un dels articles presentats gosa de fer recular els orígens de la parròquia de l'Assumpció fins al període visigòtic, quan les recerques arqueològiques i documentals situen els vestigis més antics en un període no anterior a la conquesta del rei Jaume I. Aquest i d'altres despropòsits poden generar confusió entre els lectors i són el defecte més greu que podem trobar en un llibre on la multiplicitat de veus impedeix el desenvolupament d'un discurs unitari.

Isabel Canet

Toni MOLLÀ (ed.)

Llengües globals, llengües locals

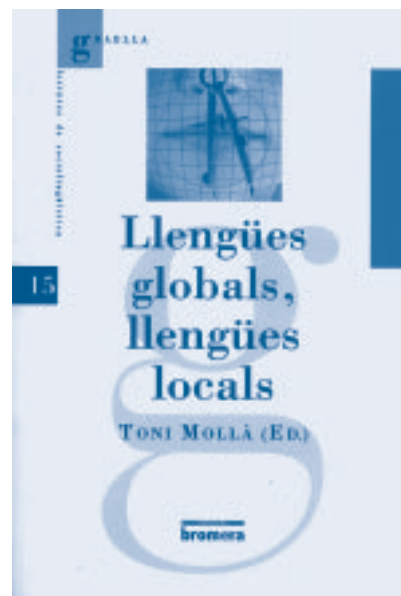
Alzira i Alcoi: Edicions Bromera
i Ajuntament d'Alcoi, 2002

Col·lecció "Graella", núm. 15

Aquest llibre és el resultat de les ponències presentades en les X Jornades de Sociolingüística que es van realitzar a Alcoi l'any 2001. Aquestes Jornades van versar sobre la necessitat de reclamar la presència de les llengües minoritàries en els espais comunicatius que s'estan perfilant actualment. I és que un dels elements més preocupants per als assistents va ser el paper de les llengües minoritàries dins d'un context mundial on unes poques llengües dominen el llenguatge i la comunicació.

L'interès dels textos aplegats, els quals aborden el repte dels processos de mundialització per a les llengües, rau en el seu caràcter pluridisciplinari. Així, els autors (Jesús Tuson, Miquel Siguan, Joan Botella, Laura Santamaria, Pau Rausell, Miquel Strubell i Luis Àngel Fernández Hermana), des de la seua especialitat, dibuixen el mapa de la situació de les

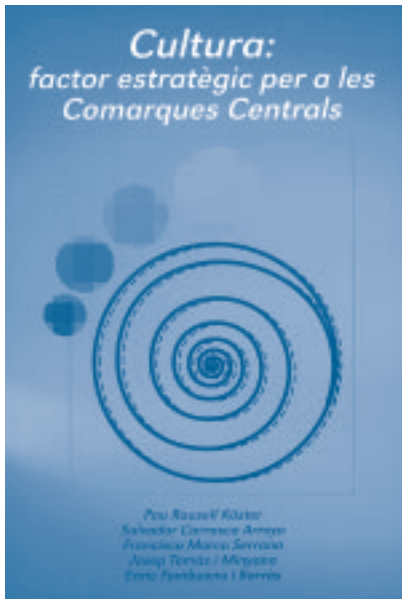

llengües minoritzades en els diferents àmbits de la societat i analitzen el món de les llengües com un mercat lingüístic que no és capaç d'atendre les necessitats culturals de totes les comunitats lingüístiques, sinó que crea i en subratlla les diferències, i només queda en mans de la política estatal la correcció de les asimetries entre els mercats lingüístics i els espais culturals. Ara bé, els autors apelen a aprofitar els aspectes positius i les oportunitats que aquests ofereixen.

Aquest llibre tanca la sèrie "Lectures de Sociolingüística", un projecte editorial dut a terme pel Gabinet Municipal de Normalització Lingüística —organitzador de les Jornades— i el director de la col·lecció, Toni Mollà, que amb quatre volums —*Política i planificació lingüístiques, La política lingüística a la societat de la informació, Ideologia i conflicte lingüístic* i *Llengües globals, llengües locals*— ha repassat els macrofactors de la política lingüística en la societat actual i les seues conseqüències sobre les comunitats lingüístiques tradicionals.

Ximo Victoriano Lavinya

Pau RAUSELL Köster et al.
Cultura: factor estratègic per a les Comarques Centrals
 Gandia: XIEC, 2002.

Francisco Carlos BUENO CAMEJO
Música i crítica a Gandia.
 Gandia, CEIC Alfons el Vell, 2002

FERRÍ MARTÍNEZ, Francisco
Tradicions i dades per a la història de Benissoda
 Edició a cura d'Emili Casanova
 Benissoda: Ajuntament de Benissoda i IEVA, 1999. Sèrie «Homenatges»

FERRÍ MARTÍNEZ, Francisco
Tradicions i dades per a la història de Benissoda
 Edició a cura d'Emili Casanova
 Benissoda: Ajuntament de Benissoda i IEVA, 1999. Sèrie «Homenatges»

Emili CASANOVA
i Antoni ESTEVE (editors)
L'aportació de les comarques al Patrimoni Valencià
 València: Denes Editorial
 i Federació d'Instituts d'Estudis Comarcals del País Valencià, 2002

BATALLER MADRAMANY, Alejandro
La Vall d'Albaida, terres i gents
 Edició a cura de Emili Casanova
 Albaida: Ajuntament d'Albaida, Ajuntament de la Pobla del Duc, Ajuntament d'Ontinyent, «La Nostra Terra» i IEVA, 2001

BATALLER MADRAMANY, Alejandro
La Vall d'Albaida, terres i gents
 Edició a cura de Emili Casanova
 Albaida: Ajuntament d'Albaida, Ajuntament de la Pobla del Duc, Ajuntament d'Ontinyent, «La Nostra Terra» i IEVA, 2001

FERRANDIZ, Miquel
El mestre poeta
 Edició a cura de Mre Josep Micó i J. J. Soler
 Atzeneta d'Albaida: Ajuntament d'Atzeneta d'Albaida-Ajuntament d'Aielo de Malferit-IEVA, 2002

Enric Valor, un home de poble
 Edició a cura d'Emili Casanova,
 Josep Sanchis i Ramon Mora
 Paiporta: Editorial Denes-IEVA, 2002

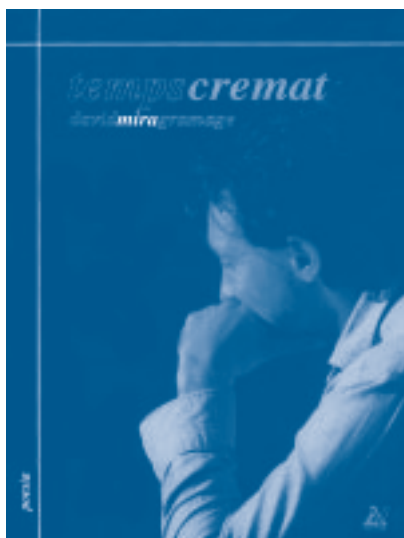
Isidre CRESPO REDONDO
De Fuster a Pla amb camí de tornada
 Gandia, CEIC Alfons el Vell, 2002

TEMPS CREMAT

ESCRIURE ÉS DESSAGNAR-SE

David Mira Gramage,
Edicions Victor, Ontinyent, 2002

Dessagnar-se, al peu de la lletra, si es jutja per la cruïsa i l'abrandament amb què el poeta repassa la seua vida: records d'infantesa, pors i amors, país somniat i país frustrat, guanys i derrotes. Inconformisme. Un to excessivament narratiu, al meu parer, conjugat amb una honestat poètica poderosa, i amb un treball sobre el ritme molt remarcable, enmig de la voràgine de mots. Més enllà de la necessitat impulsiva de dir, hi sobreixen els moments en què el suggeriment s'obri pas entre la confessió directa: «Més enllà de Mariola / i del Benicadell, de Safor i Montgó / i les serres d'Aitana, / naix el foc i la llum / des d'un albir de mar». David Mira s'hi acompanya d'Ovidi Montllor i de Vinyoli com a fils conductors del seu *Temps cremat*.

10 BONES PECES

DIVERS COM LA VIDA MATEIXA

Diversos autors
CEIC Alfons el Vell, JLF de Gandia,
Grup Iaraní, Gandia, 2002

Deu obres de teatre (els autors apareixen a la portada) s'apleguen en aquest volum amb una voluntat clara: servir –com assenyala el coordinador, Ximo Vidal– «d'una manera directa i viva» als grups artístics de les diverses comissions falleres: cultura de qualitat a l'abast de tothom.

Hi ha tres moments que m'han resultat captivadors, d'entre la gran diversitat

de les *10 peces*: la relació fluctuant entre els dos personatges retratats per Chema Cardeña; l'embolic surreal que Josep E. Gongora organitza en una sala d'hospital –detall important– «de la Seguretat Social»; o el tedi, l'absurd, la indiferència reflectida als dos monòlegs radicalment oposats de la proposta de Paco Zarzoso. A banda de tot açò, felicitats pel model de llengua, acurat i flexible alhora. Viu, que és del que es tracta.

LA GUERRA SEGONS SIMONE WEIL

PENSAR LA GUERRA

Maite Larrauri / Max
Tàndem edicions,
col·lecció «Filosofia per a profans»,
València, 2002

Com el seu nom indica, els llibres d'aquesta col·lecció pretenen «facilitar l'accés a la filosofia d'alguns autors [...] oferint una clau en la qual puguen ser llegits». Amb el suport de luxe dels dibuixos de Max, la lectura que Maite Larrauri aporta, en aquest cas, de Simone Weil, ens encamina a reflexionar sobre les relacions de força entre els humans. Tot i que el discurs contra partits polítics i passions col·lectives és ferotge i inevitablement qüestionable, el seu pensament ens aboca a l'esperança: l'expectativa del bé és tan real com la destrucció que deriva de l'exercici del poder i propicia la proximitat entre els humans. I això que Weil tingué tot just el temps de viure entre dues guerres mundials.

EL TEMPS EN ORDRE

ALLÒ QUE HI HA DE SOLEDAT ALS HÒMENS

Teresa Pascual
Edicions Proa, Barcelona, 2002

Sempre m'ha fet la impressió que Teresa Pascual escriu poesia com qui endreça amb una pulcritud necessària els calaixos de la cambra. La dona encarada al buit abans de retrobar-se ella mateixa; el buit que roman entre l'intent de restablir l'ordre i la certesa que el desordre s'hi imposarà de nou. Així aquests poemes, que han deixat al descobert les més punyents veritats de l'escriptora que es pensa, que necessita explorar-se a fons i redefinir-se a través de les paraules. En la intempèrie del calaix, l'oblit, el desconsol o els dubtes. I, com Teresa Pascual escriu en un poema magnífic, la soledat: «l'única, la mateixa que acompanya, / amb la mort de la llum, la llum del dia».

Maria Josep Escrivà

P

**DÈNIA I LA SEUA HISTÒRIA EN
EL SERVEI DE SALVAMENT DE NÀUFRAGS
(1883/4 - 1972)**

Antoni Rodríguez Fernández

DÈNIA, 2002

AJUNTAMENT DE DÈNIA
Delegació de Cultura

CENTRE DE PUBLICACIONS
Casa Municipal de Cultura

Plaça Jaume I, s/n.

03700 DÈNIA

Tel 96 978 36 36

Correu Electrònic: infozt@ayto-denia.es

16

P

JOAN FUSTER
10 ANYS DESPRÉS

8,14, 22 I 29 DE NOVEMBRE DE 2002
ONTINYENT - ALBAIDA - CASTELLÓ DE RUGAT

ORGANITZA:
INSTITUT D'ESTUDIS DE LA VALL D'ALBAIDA